

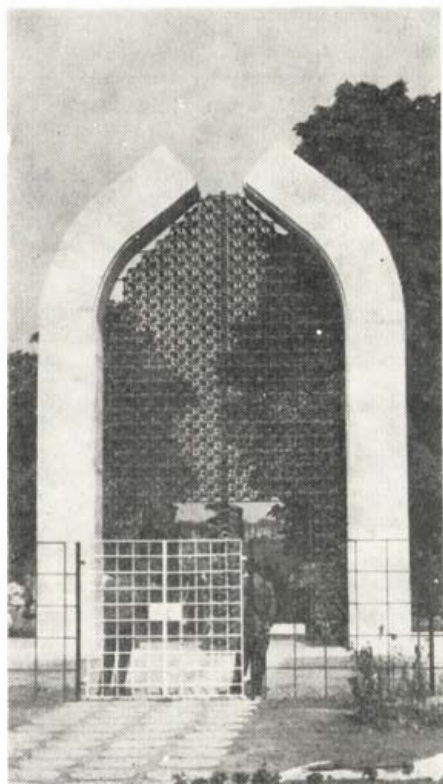
Megemlékezések a mohácsi csata 450. évfordulóján

Néhány napon át Mohácsra figyelt az ország. Újra érkezett augusztus 29-e, »Keresztelő Szent János fővétele ünnepe« — ahogy *Brodarics István* kancellár nevezte történeti emlékiratában azt a napot, melyen elbukott a középkori Magyarország.

A mohácsi tragédiáról kegyetlenül pontos képünk van. *Brodarics István*, a humanista kancellár, már a tragikus

gyásznapot követő évben kiadta Krakóban *De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohacz verissima descriptio* azaz magya. '1: Igaz leírás a magyaroknak a törökökkel Mohácsnál vívott csatájáról című művét. Tollát a valóság szigorú tisztelete, az élmények ismerete vezette, és bizonyára az indulat is, hiszen *Johannes Cuspinianus* bécsi tudós azzal rágalmazta a magyarokat, hogy gyáván cserbenhagyták a csatatéren királyukat és társaikat. Azokról állította ezt a híres budai könyvtárt, a Bibliotheca Corvinianát is megkárosító szónok: »akik majdnem mindnyájan ott feküdtek azon a mezőn, amelyen a király feküdt, s halálukkal bizonyították, mily közel voltak királyukhoz, s mennyire szerették hazájukat«.

Az ütközet évfordulóján Mohácsra találkozott a magyar történészvilág. A Magyar Történelmi Társulat vándorgyűlésén *Szakály Ferenc* előadása világított arra, hogy a mohácsi gyásznap nem egyszerre ránkzuhant szerencsétlenség volt, hanem az 1365. és 1526. között zajló török—magyar küzdelmek szomorú végeredménye. *Káldy-Nagy Gyula* azt fejtette ki, hogyan alakult ki *II. Szulejmán* szultán hadserege, majd újabb két előadás elemezte a Mohács előtti magyar állam belpolitikai és külpolitikai helyzetét (*Kubinyi András*, *Kosáry Domokos*). Élénk figyelem kísérte *Perjes Géza* fejtegetését a mohácsi csata lefolyásáról. *Barta Gábor* reális képet rajzolt az uralkodó osztály politikai és katonai törekvéseiről a mohácsi csata és Buda eleste közötti időszakból. A korszak szakemberei a komplex elemzés igényével mutattak rá számos társuló kérdésre. *Rázsó Gyula* a Habsburg-birodalom politikai és katonai törekvéseit összegezte, fontos kérdést boncolt *Ruzsás Lajos* is, a magyar közvélemény

A mohácsi emlékhely bronzkapuja
(Dobos László felv.)

Ortutay Gyula akadémikus ünnepi beszédét tartja

útkeresését Mohács után. A mohácsi csatátér régészeti kutatásának története (Marosi Endre) és egy kevésbé ismert, újabb kutatási terület — Perzsia és a Nyugat Mohács időszakában (Tardy Lajos — tették teljessé a képet. A Magyar Történelmi Társulat vándorgyűlését különösen hitelessé formálta az előadások vitajellege, a szakemberek hangot adtak eltérő nézeteiknek is.

A TIT Baranya megyei Szervezete már évek óta készült arra, hogy az évfordulóra emlékülést rendez. A tudományos emlékülésen hárman adtak elő. Benda Kálmán a magyar Mohács-kép történeti változásait választotta témájának. Tomorítól, a »büszke vezér«-től, kit a romantika egymagában tett felelőssé, Petőfi Mohács-képén át vezette a szemléletváltozást jelenünkig. Kovács József László előadása a Nyugat XVI—XVII. századi Magyarország-képét, látásmódját követte újságlevelék, követi jelentések, fogolynaplók, útleírások nyomán. Bernáth János, a Pécsi Tanárképző Főiskola adjunktusa a mohácsi csata általános iskolai tanítását elemezte az 1948. óta megjelent tankönyvek nyomán.

Az események gyorsult ütemben perregtek. Alig ért véget az ülészak, a résztvevők siettek a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeumba, ahol Füle Ferenc,

a Nemzeti Múzeum főigazgatója a Mohácsi csata története c. kiállítást nyitotta meg. Déli verőfényben úszott a város. Alig fértünk be a múzeum két termébe, ahol megdöbbenő fotókat láttunk az előkerült tömegsírokról. Az egyik megható felvétel — a földbeszúrt kardról — a múlt hónapokban járta be a magyar sajtót.

A kiállítás megtekintése után vendéglátóinkkal a még meg sem nyílt mohácsi Történelmi Emlékhelyre indultunk. Szép László TIT szakosztály-titkárral és Andrásfalvy Bertalan néprajzkutatóval érkezünk a várostól hat kilométerre fekvő, ún. Sátorhelyre. A hét és fél hektáros területet az Országos Természetvédelmi Hivatal védetté nyilvánította, s milyen jelképes az is, hogy a szükséges tizenhét millió forintot harmincnégy szerv teremtette elő.

A Történelmi Emlékhely avatására 3000-an érkeztek, még a határon túlról is. Megkondult a csatateri emlékharang, elhangzott a Himnusz és Kisfaludy Károly Mohácsa idézte a 450 évvel ezelőtti napot. »Emlékezni jöttünk Mohácsra, nem ünnepelni« — kezdte beszédét dr. Ortutay Gyula, akadémikus, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának alelnöke. »A magyar nemzeti tudat Mohács nevét úgy őrzi, mint az egyik

legsúlyosabb gyásznapét. Nem is lenne hát illendő semmi fényeskedő ünnepség, hanem a megilletődött, nehéz gyász komolysága. Megszívlelendő igazságokra figyelmeztetett Ortutay Gyula nemzeti történelmünket átfogó emlékbeszéde. A magyar paraszti szóhadomány, a nép költészete nem örizte meg Mohács gyászos emlékezetét. Pedig a tatárdúlásról, a török veszedelmekről nagyszámú ének népi hagyomány emlékszik meg. Még a »Több is veszett Mohácsnál!« szólásunk eredete is irodalmi. Ortutay — indokoltan — *Arany János* okfejtését fogadja el, aki úgy tartotta, hogy a nép a mohácsi csatában csak dologként — latin szóval res-ként — vehetett részt, azért is olyan sovány az emlékezete. A népi emlékezet azokat az eseményeket örzi hűségesen, melynek maga is tevékeny, felelős részese lehet. Ezért eleven az urakat megregulázó Mátyás emlékezete, 1848—49, Kossuth Lajos alakja is elevenen él történelmi mondánkban, akárcsak 1919 rövid hónapjainak emléke. Ahol a nép alkotó részessé válik, »egyszerre megörzi azt az időt, felfénylik az a kor dalaiban, mondáiban«. A beszéd utalt továbbá arra, hogy a honismereti mozgalom falukrónikái, üzemtörténetei sokezer lapon gyűjtötték össze az eltelt harminc év emlékeit, melyeken »maga a munkásosztály, a parasztság emlékezik«. A záró mondatok Mohács néhány tanulságát világították meg. Az

uralkodó osztály felelősségére hivatkozott a szónok, továbbá arra, hogy »a személyi kiváltság előtt van a kisebb-nagyobb közösség, az egész nemzet érdeke«. Korunk eredménye, a szocialista építés országot formáló munkája — ezért Mohácsra komoly gyásszal, felelősséggel gondolunk. Amit Mohácsból, a nemzeti múltból tanulhattunk, azt megtanultuk. »Felelős vezetés, felelős testvéri szövetségben dolgozó osztályok, meghatározott központi nemzeti célok jellemzik hazánk mai történetét.« — így zárult Ortutay Gyula széles ívű beszéde.

Idejövők, áhítattal lépjetek e helyre! Nem tudom, hány ór vigyáz majd a kertre, de ne akadjon egyetlen látogató sem, aki nevével, késsel, ceruzával megsértené e hely szépségét! Hiszen olyan szépen, olyan meghatóan áll ma előttünk. Vigyázzunk rá!

Visszafelé menet a mohácsi csatátér kápolnáját nézem, s arra gondolok, hogy a jövő halaszthatatlan feladata lenne az is, hogy kiemeljük és restauráltsan a sírkert hangulatába illő — a sírkert mellé épített — **klállító terembe helyezzük a soproni Dorfmeister István (1729—1797) két nagyméretű mohácsi csataképét.** Az 1787-re készült két nagyméretű csatakép ma sérülten, megbarnulva várja a restaurátor gyógyító ecsetjét. A helyreállított képek arról beszélnek, hogy a nép szívében mindig élt a hősök emléke.

Kovács József László

